

Familia Augustiniana
September 2021

Open

Vensters 81

Rondzendbrief van de Familia Augustiniana

OPEN VENSTERS

Rondzendbrief van de Augustijnse Familia-groepen in Nederland

Verschijnt 3 x per jaar

REDACTIE

Bettineke van der Werf,
Wedesteinbroek 14 06,
6546 RN Nijmegen
e@vdwerf.eu

Antoinette Reijnders
de Geerkamp 15 22
6545 HP Nijmegen
antoinettereijnders@hotmail.com

Verslagen FAN bijeenkomsten:

Julia van Wel

Technische ondersteuning en foto's:

Evert Jan van der Werf

Verzending:

Marjette de Rechter

FAMILIA AUGUSTINIANA NEDERLAND

Bestuur: bestuur@familiaaugustiniana.nl

Secretaris: info@familiaaugustiniana.nl

Penningmeester: Marga Bakker

redactie: de verdere invulling van het bestuur gaat nog volgen

Website: www.familiaaugustiniana.nl

Secretariaat:

Financiën: IBAN: NL28 INGB 0003 1083 66
t.n.v. Vereniging FAN

Lidmaatschap FAN inclusief Open Vensters €55,= per jaar

Abonnement Open Vensters zonder lidmaatschap FAN €10,= per jaar

Aanvraag toezending Open Vensters: Secretariaat FAN

De redactie behoudt zich het recht voor
ingezonden teksten in te korten of niet te plaatsen.

VOLGENDE NUMMER: eind januari 2022

SLUITING KOPIJ: 10 januari 2022

*Houten paneel van Pierre de Grauw
in het conferentiecentrum Samaya,
de vroegere priorij Gods Werkhof
Foto: Wilma van der Waart*

Inleiding:

Voor u ligt het eenentachtigste nummer van Open Vensters.
We zijn bijna zonder Covid 19 maatregelen.
Maar.... we zitten nog steeds in coronatijd.
Gelukkig hebben we al weer de eerste FANbijeenkomst fysiek kunnen houden. De foto's van deze rondzendbrief kunt u in kleur bekijken via de rondzendbrief op de site van de FAN. Wanneer u ergens onderweg een beeld of schilderij van Augustinus tegenkomt, maakt u de lezers van Open Vensters erg blij wanneer u hiervan een foto (met vermelding van de plaats) naar de redactie stuurt zodat die bij *Augustinus onderweg* 'gedeeld' kan worden!
U mag natuurlijk ook een foto van een Augustinus thuis sturen....
Veel inspiratie bij het lezen van de rondzendbrief.

Antoinette Reijnders, Bettineke van der Werf

INHOUD:

COLOFON

INLEIDING REDACTIE

AUGUSTINUS ZEGT

BOEKBESPREKING

UIT DE FAMILIA-GROEPEN

Familia Boskapel

Familia Lindenholt

Werkhofgemeenschap; ter herinnering Josephine Boevé

Regionale groep

WEBSITE

VAN HET FAN-BESTUUR

FANDAG TERUGBLIK

STUDIEDAG

AUGUSTINUS ONDERWEG

AUGUSTIJNSE AGENDA

AUGUSTINUS ZEGT ...

*'Als iemand belijdt dat Jezus de Zoon van God is,
blijft God in hem en blijft hij in God.'*

*Ik leg het kort even uit: 'Als iemand belijdt',
niet met woorden, maar metterdaad.*

Niet met zijn tong, maar met zijn leven.

Want velen belijden met hun tong, maar ontkennen met hun daden.

*'Wij hebben Gods liefde die in ons is leren kennen
en vertrouwen erop.'*

Nogmaals, hoe hebt u die leren kennen? 'God is liefde.'

Dat heeft hij al eerder gezegd, en nu opnieuw.

*Beter kon hij de liefde toch niet onder je aandacht brengen,
dan door haar God te noemen?*

Misschien was je van plan het geschenk van God af te wijzen.

Wijs je God ook af? 'God is liefde.

En wie in de liefde blijft, blijft in God, en God in hem.'

Over en weer wonen ze in elkaar,

God die vasthoudt, en de mens die vastgehouden wordt.

Jij woont in God, om door hem te worden vastgehouden,

en God woont in jou, hij houdt jou vast zodat je niet valt.

*Nu moet je niet denken dat jij huis van God wordt
op dezelfde manier als je lichaam jou als een huis omsluit.*

Als jouw woning wegvalt, zakt jouw huis in elkaar.

Maar als jij je terugtrekt, gebeurt er niets met God.

Hij blijft ongedeerd als jij hem verlaat.

Wanneer je weer naar hem teruggaat, word je genezen.

Jij wordt gereinigd, hersteld in je krachten

en weer op het goede spoor gezet.

Voor een zieke is hij het geneesmiddel,

voor wie verdwaald is, is hij de rechte weg,

voor wie in het donker verkeert is hij het licht,

voor de zwerver een onderkomen.

Al het goede komt naar jou toe.

(Tr 8,14 Br Jo, bewerking Wim Sleddens o.s.a.)

BOEKBESPREKING : DE LEESMAP

De leesmap 'Kennismaken met het gedachtegoed van Augustinus' is een uitgave van de Familia Augustiniana Nederland ten behoeve van haar aspirant-leden en leden van de FAN, om hen kennis te laten maken met Augustinus, de Augustijnse spiritualiteit en het ontstaan van de Orde van Augustijnen en zijn lekenbeweging. De map omvat drie delen die op verschillende niveaus informatie geven over de genoemde onderwerpen. Deel I is gericht op de kennismaking met Augustinus, de augustijnse spiritualiteit en de Orde der Augustijnen. Deel II is een verdieping van deel I en deel III omvat het naslagwerk.

Ontwikkeling

Er is een werkgroep geformeerd die teksten voor de map heeft geselecteerd. Vervolgens is de map voorgelegd aan een meelesgroep die zinvolle suggesties heeft gegeven. Deze zijn verwerkt door de werkgroep en het geheel heeft tot de huidige leesmap geleid.

Actualisering

Jaarlijks zal in overleg met het bestuur bekeken worden of er documenten bijgevoegd, dan wel vervangen moeten worden.

Ter beschikking stelling aan de groepen

Alle groepen ontvingen op 17 september 2021 één leesmap Kennismaken met Augustinus, die als inblikexemplaar binnen de

groep kan rouleren. Het bestuurslid (of de contactpersoon als de desbetreffende familiagroep geen vertegenwoordiger heeft in het bestuur) ontvangt de leesmap en maakt afspraken binnen zijn of haar groep.

Aan aspirant-leden

Aspirant-leden ontvangen deel I van de leesmap ter oriëntatie op Augustinus en de Augustijnse spiritualiteit. Hij/zij ontvangt dit deel van het bestuurslid/contactpersoon die afspraken maakt over de uitleen van deel I van de leesmap.

Aan gewone leden

Na inzage kunnen leden de leesmap zelf kopen tegen kostprijs (*de prijs volgt nog*). Het kopen van de leesmap verloopt ook via het bestuurslid/de contactpersoon. Betaling gaat via de bankrekening van de Familia Augustiniana Nederland.

FAMILIA-GROEPEN

FAMILIA AUGUSTINIANA BOSKAPEL

Op verzoek van de vaste bezoekers van de meditatievieringen hebben we geen zomerstop gehouden en zijn we de gehele zomer doorgegaan met onze vieringen. Naast deze wekelijkse vieringen rond een tekst van Augustinus, starten we 4 oktober met een 'leerkring' rond Augustinus met als titel: *De Regel van de Liefde*. Aanleiding is dat de vaste bezoekers van de meditatievieringen, na twee jaar samenkomen, behoefte hadden om de augustijnse spiritualiteit verder te willen verkennen. Al pratende denken we dat de Regel van Augustinus hier prima handvatten voor geeft. De kern van de Regel is immers dat Augustinus elke naaste niet als middel ziet om tot God te komen, maar dat hij of zij het uiteindelijke dóel is, onlosmakelijk met God verbonden! Een bekende uitspraak van Augustinus is dan ook 'God zien in de ander' en de liefde tót de ander staat centraal in zijn Regel.

Omdat Augustinus zijn Regel oorspronkelijk geschreven heeft als

‘huisregel voor vrienden’, is ze naar onze mening óók te ‘vertalen’ naar andere vormen van samenleven/gemeenschap, zoals bijv. naar een geloofsgemeenschap, gezin of werkkring en kunnen ook niet-kloosterlingen prima inspiratie halen uit deze Regel. Niet voor niks wordt deze regel ook wel een ‘Wij-Regel’ genoemd. Julia van Wel zal in het kader van de Vredesweek hier in Nijmegen een lezing over houden. De leerkring is niet alleen een ‘groeiplek’ voor de leden van de meditatiegroep, maar we hebben ook andere geïnteresseerden uitgenodigd om middels de Regel kennis te maken met de augustijnse spiritualiteit. Inmiddels hebben zich 15 belangstellenden aangemeld. Daarmee is de groep vol, want we willen ook echt met elkaar in gesprek komen en daarvoor moet de groep niet té groot zijn. De leerkring wordt begeleid door de augustijn Joost Koopmans en zal negen avonden omvatten.

Verder mocht onze familia-groep op 17 september weer een keertje de andere familialeden tijdens de jaarlijkse ontmoetingsdag in de Boskapel ontvangen, hetgeen toch iedere keer weer fijn is om te

mogen doen.

Tot slot gaan we weer vol vertrouwen de post-corona-fase in en zijn we blij dat we onze vieringen weer in de Mariakapel kunnen houden, rond het sfeervolle mozaïek van Maria, gemaakt door de augustijn Thomas Rodr. De vieringen in de komende Mariamaand zullen dan ook vast heel sfeerfol zijn!

Annemieke Pacilly

FAMILIA AUGUSTINIANA LINDENHOLT

Vanwege de coronamaatregelen zijn de bijeenkomsten van onze familiagroep nog steeds opgeschort. Wellicht dat we in het vierde kwartaal van dit jaar weer bij elkaar kunnen komen en verder kunnen lezen uit het boek “Als licht in het hart”, zoals Pieter ook schreef in Open Vensters 80.

Waar halen wij, als groep en individueel dan al die tijd onze inspiratie vandaan? Eigenlijk overal, de zondagsviering, de korte ontmoetingen

na de viering op het kerkplein, maar ook uit ons dagelijks leven. Op zondag 29 augustus vierden wij het feest van St. Augustinus en Paul Clement o.s.a. was onze voorganger. We mochten nog niet zingen maar wel konden wij de gebeden die geïnspireerd waren op Augustinus uitspreken. Een gedeelte uit preek 54 van Augustinus was afgedrukt in het boekje. We kregen even de tijd, na de overweging om dit zelf te lezen en op ons in te laten werken.

Er zijn mensen die hun gerechtigheid niet voor het oog van anderen doen. Ze willen dat hun wérken door anderen worden gezien, niet zijzélf, en dat de Vader wordt verheerlijkt die in de hemel is. Hij heeft die werken willen geven aan de zondaars die Hij zelf heeft gerechtvaardigd. Zoals Paulus zegt: “Mijn gerechtigheid steunt niet

op de wet maar op het geloof, om Christus te winnen, om één te zijn met Hem. Wie Gods gerechtigheid miskent en probeert een eigen gerechtigheid op te richten, heeft zich niet aan de gerechtigheid van God onderworpen...” Welk licht schijnt nu werkelijk voor de mensen? Het licht van alle mensen die willen dat de anderen die het zien, door de oprechtheid van hun geloof worden opgeroepen om zelf het goede na te volgen. Want ze stalen het licht van de liefde uit en trekken geen rookgordijn van verwaandheid op. Paulus had zijn

doel niet bereikt door de mensen ter wille te zijn. Hij voegde er onmiddellijk aan toe: “Ik zoek niet mijn eigen voordeel, maar dat van anderen, opdat allen worden gered”. Zo was hij de mensen niet uit eigenbelang ter wille, want dan zou hij niet de dienaar van Christus zijn. Nee, hij deed dat met het oog op hun redding om zo een goede rentmeester van Christus te zijn. Want hij kon zich verantwoorden voor God, en voor de mensen was hij een lichtend voorbeeld.....

Aan de muur van de Agneskerk hangt het wandkleed met de lijfspreuk van Augustinus Anima una et cor unum in Deum – Eén van ziel en één van hart op weg naar God.

Voor mij persoonlijk was dit een hele mooie inspirerende viering waar ik weer een tijdje op kan teren. Het is belangrijk dat we het vlammetje brandend houden voor elkaar.

Marga Bakker

Opmerking redactie:

De oplettende lezer denkt: Anima una et cor unum in Deum, dat staat toch niet op het wandkleed? Dat klopt helemaal. Maar een aantal jaren geleden, in de tijd dat het wandkleed gemaakt werd was het nog: Cor unum et anima una in Deum. ofwel Eén van hart en één van ziel op weg naar God.

WERKHOFGEMEENSCHAP

In memoriam Josephine Boevé - van Doorn

In de vroege ochtend van 13 juli 2021 is Josephine overleden. Op de rouwkaart beschrijft Walter haar overlijden in haar geest; Josephine is 'opgenomen in Gods hand'. Josephine geeft ons een boodschap mee, een afbeelding van een door haar ontworpen en vervaardigd borduurwerk met de woorden: 'Wees een zegen voor jezelf'.

Hoe eenvoudig brengt ze wat ze ons wil vertellen onder woorden, vertrouwen en aandacht voor de zoektocht naar jouw weg in het leven. Dat was en is Josephine.

Josephine werd geboren op 3 september 1936 in Rotterdam. Ze groeide op in een goed katholiek gezin. In 1960 trad Josephine in bij de monialen Augustinessen van 'Gods Werkhof' in Werkhoven, het laatst gebouwde slotklooster in Nederland. Josephine, zuster

Elisabeth, leefde daar haar eerste jaren volgens de regels van een slotklooster. Maar.. , toen kwam het Tweede Vaticaans Concilie, de kerkvergadering van het 'aggiornamento', het 'bij de tijd brengen' van de Kerk. Een tijd van grote veranderingen in 'Gods Werkhof'. Op de eerste zondag van de advent in 1964 werd in Nederland officieel de volkstaal in de liturgie ingevoerd. Om de overgang van de Gregoriaanse gezangen naar het Nederlands liturgisch lied te maken werd Josephine in de gelegenheid gesteld om kerkmuziek te gaan studeren en koordirigent te worden. Om te leren dirigeren had ze een meerstemmig koor nodig. Ze richtte een koor op bestaande uit haar medezusters en vrouwen en mannen van buiten het klooster. Haar eerste koor, er zouden er meerdere volgen. In dit koor zong Walter Boevé.

Josephine schreef veel muziek voor Nederlandstalige liturgische liederen op teksten van Hein Stufkens, Zr. Marta Dijcks, Agnes Snitker en vele anderen. Deze liederen zijn, onder andere, verzameld in de bundel 'Aangeraakt'. Haar melodieën zijn zowel origineel als van een grote eenvoudige schoonheid.

Haar zoektocht naar haar weg in het leven deed Josephine in 1975 besluiten om uit te treden zonder ooit haar verbondenheid met 'Gods Werkhof' en de augustijnse spiritualiteit te verliezen. Het bleef de leidraad in haar leven, ze beschouwde zichzelf als religieuze, haar uitingsvorm was niet meer binnen maar buiten het klooster. Samen met Walter vervolgde ze haar levensweg.

De Werkhofgemeenschap werd haar geloofsgemeenschap. Josephine heeft veel betekend voor deze gemeenschap. Ze was altijd actief in de voorbereidingen, ze deed vol overtuiging mee aan nieuwe vormen zoals de Zondag Morgen Anders vieringen. Ze genoot en was ontroerd als ze, samen met de andere voorbereiders, erin slaagde om over te brengen wat ze wilde vertellen,

als er mensen geraakt waren, als er een goede sfeer was. Josephine zorgde er voor dat de traditie van de zusters Augustinessen, waar de

Werkhofgemeenschap uit voortkomt, levend werd gehouden, zodat we onze oorsprong niet vergeten en we ons daarmee blijven verbinden.

Jarenlang fungeerde ze als spil tussen de Augustijnse beweging, de Familia Augustiniana en de Werkhofgemeenschap. Ze gaf, samen met Wilma van der Waart, rondleidingen voor de stichting 'Gods Werkhof'.

In onze Augustinus leeskring zullen we haar aanwezigheid en haar inbreng vanuit haar geheel eigen invalshoek zeer gaan missen.

In vertrouwen verbinden dat is voor mij wie Josephine was en wat ze voorgelééfd heeft. In de kapel hoorde ik tijdens het zingen haar heldere zangstem, ik hoorde waar ze zat en dan zongen we samen. Haar stem zal er niet meer zijn, maar Josephine zingt in mij en in vele anderen voort.

Tot slot een lied van Josephine met tekst van Hein Stufkens:

Gedragen en bemind

Even zonder één beweging ligt een meeuw

gewichtloos op de wind

Dus als ik nu eens in zee ging

zou hij mij dan wiegen als een kind?

Heel je leven alle dagen,

ben je al gedragen en bemind

Heel je leven alle dagen

ben je al gedragen en bemind.

Jurianne Kemmink

REGIONALE GROEP

Egmond aan Zee, 22 september 2021

Na een coronatijdperk van 1,5 jaar met alleen digitale postverkeer, was het fijn elkaar te ontmoeten, zien en horen. Vandaag geniet ik nog na van de ontmoetingsdag op 17 september j.l. bij de Familia Boskapel te Nijmegen. Met een uitstekend programma was deze dag voorbereid. Het bezinningsmoment ging over de Genezing van de Lamme van Bethesda, aan de Schaapspoort van Jeruzalem. Johannes 5, 2-9. We kregen een fotokopie, uit het Rijksmuseum (A-3 formaat) van een schilderij over de genezing van de Lamme. Iedereen kreeg

een exemplaar aangereikt. Aan de hand van deze voorstelling konden wij ons inleven van wat zich afspeelde in het badhuis.

Wat valt op: de symboliek van het water, de beweging. De boodschap, de engel. Genezing in het badhuis op Sabbat.

Waarom wordt er maar een persoon genezen van al die zieken in het badhuis? Ligt hier een verband tussen ziekte en zonde? Wat zegt Augustinus in zijn preken over deze teksten in de vastentijd liturgie? In het middagprogramma werd goede informatie door gegeven over de organisatie, de statuten alles zit uitstekend in elkaar, dat viel mij op. In Nederland neemt het aantal deelnemers af, door vergrijzing en andere oorzaken. De toekomst ligt open maar laten we elkaar vast blijven houden.

In de afgelopen jaren ben ik dikwijls in de Boskapel geweest maar deze keer viel mij op de Augustijnse gastvrijheid en hartelijkheid. De ontmoeting stond centraal en het zien hoe iedereen met elkaar omging. Met dank hiervoor,

Zuster Alie Kramer, Augustinessen van Heemstede

WEBSITE

Beste mensen,

Willen jullie allemaal eens een kijkje nemen op de vernieuwde website van de FAN? www.familiaaugustiniana.nl Het begin (en meer dan dat) is er! Met dank aan Marga Bakker. Nieuws, tips etc zijn altijd welkom bij Marga Bakker.

VAN HET FAN-BESTUUR

Na - vrijdag 17 september - is het bestuur gehalveerd: drie van de zes leden namen op het einde van de ALV reglementair afscheid: Gerard van Hoof, Hans Simis en Ingrid van Neer-Bruggink. Is daarmee ook de bestuurskracht gehalveerd? Omdat we dit afscheid zagen aankomen, is er het afgelopen jaar hard gewerkt aan het in kaart brengen van functies, taken en portefeuilles met als uitgangspunt dat we een beroep

mogen doen op en genieten van elkaars talenten. Dat is een typisch augustijnse gedachte. Om de FAN breder te maken en bestuurbaar te houden, is het idee van deeltaken ontwikkeld. In het vorige nummer van Open Vensters heeft u hierover al kunnen lezen. Er is coördinatie nodig, wellicht ondersteuning maar vooral menskracht. Het zittende bestuur, Annemieke Pacilly, Marga Bakker en Pieter Renkens, hoopt dat elk lid een steentje wil bijdragen.

Gerard van Hoof merkte in dit kader op dat onze vereniging uit lokale gemeenschappen bestaat. Dat vraagt aandacht en zorg voor elkaar. Augustijnse spiritualiteit is niet zozeer doorgeven maar vooral het geven van aandacht aan elkaar. Het is goed om af te wegen welke diensten het bestuur de plaatselijke gemeenschappen kan aanbieden. Wat verwachten de leden van het bestuur? Dat leidt misschien tot een andere volgorde van wat belangrijk is. In elk geval is de zorg voor de plaatselijke leefgemeenschappen vanuit het bestuur is essentieel. Voorbeelden hiervan zijn bijv. het digitale koffie-uurtje om elkaar toch te kunnen ontmoeten, de verjaardagskaarten, de rouwboeketten of de leesmap. We willen elkaar nabij zijn.

Besturen is dienen, is de organisatie in de gewenste richting laten gaan, Besturen kent allerlei facetten en het is een dankbare bezigheid. Een woord van dank aan de leden is hier op zijn plaats, voor het vertrouwen en de waardering die wij als bestuur hebben ondervonden. Eind december bestaat de FAN 15 jaar: met goede moed beginnen we aan een volgend lustrum.

Namens het bestuur FAN,
Ingrid van Neer-Bruggink, secr. FAN

ABONNEMENT OPEN VENSTERS:

Wilt u een abonnement op Open Vensters?
Het abonnementsbedrag voor 2021 is € 10,00
IBAN: NL28 INGB 0003 1083 66. t.n.v. FAN, onder vermelding van 'abonnement Open Vensters 2021'

TERUGBLIK ONTMOETINGS DAG FAN

Ontmoetingsdag FAN vrijdag 17 september 2021

"Een belangrijk doel van de Familia is om elkaar te ontmoeten en daar de tijd voor te nemen; gelukkig kan dat vandaag weer! Als Familia hebben we ooit nog een doel benoemd en dat vooraan in onze statuten gezet:

*Wij willen ons leven vorm geven, één van hart en één van ziel,
Op de weg die Jezus Christus ons wijst, in de geest van
Augustinus samen met allen
die zich op dezelfde wijze aangesproken weten.*

In die geest wil ik aan het begin van deze bijzondere dag, het volgende gebed uitspreken met de woorden van Augustinus:

*Wij geloven in U, God, Vader Zoon en heilige Geest...
Zoveel wij kunnen, zoveel U ons het vermogen geeft,
zoeken wij U en verlangen ernaar te zien wat we geloven.
We denken er over na en doen er moeite voor.
God, onze enige hoop, verhoor ons
dat wij het niet moe worden en U niet meer willen zoeken,
maar dat we steeds vurig naar uw aanschijn blijven verlangen.
Geef ons de kracht U te blijven zoeken,
U die Uzelf hebt willen laten vinden, en ons hoop gegeven hebt
dat wij U steeds meer en meer zullen vinden.*

*Dat wij U indachtig zijn,
dat wij U begrijpen, dat wij van U houden.
Vermeerder onze aandacht, ons begrip en onze liefde,
tot U ons volkomen zult omvormen."*

Laten we ook een ogenblik tijd nemen voor een stil, persoonlijk gebed en daarin ook Josephine Boevé-van Doorn die in juli overleden is, gedenken, dankbaar voor alle keren dat ze in ons midden was."

Met deze woorden, uitgesproken door Gerard van Hoof, en een gebed van Augustinus uit de bundel *Verlangen bidt altijd* / T.J. van Bavel ging deze ontmoetingsdag van start. De inloop was

vanaf tien uur, maar velen waren al eerder aanwezig; er was grote blijdschap elkaar weer fysiek te kunnen ontmoeten. Waarschijnlijk heeft zr. Ali Kramer OSA de grootste afstand afgelegd, zij reisde vanuit Egmond naar de Boskapel in Nijmegen.

Staan of zittend op 1,5 meter afstand maar wel van aangezicht tot

aangezicht was er veel bij te praten. Omdat de 1,5 meter afstand pas op zaterdag 25 september vervalt, was er voor iedereen een smakelijke en goed gevulde lunchbox beschikbaar wat veel heen en weerlopen voorkwam.

Hans van Reisen, Augustijns Instituut, gaf een geanimeerde lezing over de de wonderbaarlijke genezing van een lamme in het badhuis van Betzata (Joh 5, 1-18). Een samenvatting hiervan staat elders in Open Vensters. Augustinus wil ons duidelijk maken dat het hier niet zozeer om lichamelijke genezing gaat maar om een genezing van de ziel, omvorming – wat in het openingsgebed al naar voren kwam.

Wie de ALV goed wilde voorbereiden had veel leeswerk: maar liefst zeven bijlagen werden meegestuurd. De vergadering verliep ondanks of dankzij alle paparassen harmonieus en vlot. We werden verrast door de lang verwachte,

steeds dikker geworden leesmap met een uitnodigende kaft. Bettineke van der Werf lichtte het wordingsproces en het eindresultaat toe. Elke familia kreeg een map mee naar huis om te (laten) lezen. Er waren al veel lovende reacties bij het eerste doorbladeren te horen. Op het einde van de ALV werden met mooie speeches van Annemieke Pacilly en grote bossen bloemen, aangereikt door Pieter Renkens, afscheid genomen van drie bestuursleden die reglementair aftreden:

Gerard van Hoof, Hans Simis en Ingrid van Neer.

De afsluitende gebedsviering was door de Familia Amsterdam gemaakt, met dank aan Wil Sneekes. De viering rondom het thema liefde en gemeenschap sloot prachtig aan bij wat we 's morgens aan inzichten hadden meegekregen.

Ingrid van Neer

Redactie: Met een toast op ons allemaal sloten we de dag af.

LEZING FANDAG

Genezing in een badhuis: Augustinus over Johannes 5, 1-18

(samenvatting van de lezing van Hans van Reisen)

Deze tekst uit Johannes is hoogst actueel nu gezondheid en genezing de wereld al maanden bezig houden, maar de tekst is niet meer als perikoop in het lectionarium opgenomen. Er wordt dus niet meer over gepreikt, hoewel het verhaal in de kunst een geliefd onderwerp is. De scène is vaak geschilderd en ook op vroeg-christelijke sarcofagen te zien. Hans toont een afbeelding van een 16de eeuws schilderij van Pieter Aertsen over deze genezing. (zie afb hieronder)

Vragen die deze tekst oproept

Er zitten enkele moeilijkheden in dit verhaal over de genezing van de lamme bij het badhuis Betzata (of Betesda - huis van schaamte of genade) bij de Schaapspoort in Jeruzalem. Waarom zo'n precieze plaatsaanduiding? Wat is de betekenis van 38 jaar ziek zijn? Waarom vindt er pas genezing plaats als het water in beweging komt? Waarom maar één genezing per keer? Wat is het verband tussen deze ziekte en de zonde? Waarom moet hij zijn bed oppakken en meenemen? Waarover gaat de discussie over het werken op sabbat?

Augustinus' uitleg: genezing van de ziel

In de laatantieke oudheid is men nog goed bekend met het gebruik van een badhuis. Wij worden geholpen door de archeologische opgravingen op precies deze plek: de fundering met restanten van de vijf zuilengangen is teruggevonden. Augustinus heeft in de veertigdagentijd herhaaldelijk over dit verhaal gepreikt, waarschijnlijk omwille van de catechumenen die zich in de paasnacht willen laten dopen. Vier teksten zijn bewaard gebleven: de preken 124,125, 125A (met telkens een ander accent) in *De weg komt naar u toe* en traktaat 17 over het Johannesevangelie in *Geef mij te drinken* waarin hij de tekst volledig bespreekt.

In preek 124,1 merkt Augustinus op dat die man weliswaar zijn gezondheid heeft teruggekregen, maar voor hoe lang? Hoe lang is een mensenleven? Dat wonder wil ons iets vertellen over het eeuwige heil. Dat Jezus de gebreken van de ziel heeft genezen is belangrijker dan de ziekte van het lichaam dat toch zal sterven. Jezus heeft de ogen van de ziel van die man geopend voor het geloof. De vijf zuilengangen waarin de zieken liggen, staan volgens Augustinus voor de eerste vijf Bijbelboeken waarin aan Mozes de wet wordt gegeven en uitgelegd. Maar de wet geneest niet: die zuilengangen konden de zieken niet genezen; alleen het geloof in Jezus Christus geneest. (s. 125,2)

De symboliek van de engel en het water

Wanneer Jezus vraagt: 'Wilt u gezond worden?' antwoordt de zieke: 'Heer, als het water gaat bewegen is er niemand om mij erin te helpen; ik probeer het wel, maar altijd is er een ander al vóór mij in het water.' Hieruit leiden we af dat de zieke hulp nodig heeft, dat genezing door onderdompeling alleen plaatsvindt wanneer het water beweegt en dat je als eerste te water moet gaan. Augustinus merkt op dat de zieken die daar lagen wel het in beweging komen van het water konden zien, maar niet de engel die in het water afdaalde en het water heiligde (s. 125,3) Voor Augustinus is de onzichtbare engel (in de betekenis van 'boodschapper') de door zijn volk onbegrepen Jezus Christus en het water het Joodse volk. Water staat in de hermeneutiek voor volkeren. Wanneer Jezus het water in beweging

brengt, ontstaat er onrust onder het volk; in hun onbegrip hebben ze Hem gedood. Het in beweging gebrachte water werkt genezend door de afdaling van de Heer in lijden en sterven. Afdalen in dat door Hem bewogen water wil dan zeggen: nederig geloven in de dood en verrijzenis van de Heer. Denk hier aan de doop. En merk dan op dat de genezen man niet het water in hoofde! (s. 124,3; Joh.tr. 17,3)

Waarom maar één genezing, waarom 38 jaar ziek?

Er liggen zoveel zieken, blinden, kreupelen en lammen te wachten en dan geneest Jezus maar één persoon. Dat is een nogal zuinig gebaar maar wel van grote betekenis. Het gaat Augustinus om eenheid: 'Die ene staat voor eenheid. Er is sprake van één kerk over heel de wereld, en die eenheid wordt gered. ... Van die eenheid mag u zich niet losmaken, als u deel wilt hebben aan die genezing.' (s. 125,6)

38 is 40-2. Augustinus legt dat uit met een verwijzing naar de veertig dagen die Mozes, de profeet Elia en Jezus zelf hebben gevast in de woestijn. Het getal veertig heeft te maken met de vervulling van de wet door middel van alle goede werken. Als het om de liefde gaat, worden ons twee geboden voorgehouden: 'U zult de Heer uw God liefhebben met heel uw hart, heel uw ziel en met heel uw verstand.' En U zult uw naaste liefhebben als uzelf. Aan deze twee geboden hangen heel de wet en de profeten.' (Mt 22,37-40) 'Verbaast u zich nog dat deze man 38 jaar ziek was? Hij kwam er twee tekort voor veertig!' (Joh. Tr. 17,6) Met deze uitleg stimuleert Augustinus de doopkandidaten om zich in deze veertig dagen voor te breiden op hun doop, hun onderdompeling in het leven gevende water. Het dubbelgebod benadrukt de naastenliefde die Augustinus hier ook naar voren haalt: door de naaste lief te hebben zuivert u uw oog zodat u God kunt aanschouwen.' (1 Joh 4,20)

Het bed

Wanneer Jezus gesproken heeft 'sta op' ter genezing, pakt de lamme zijn bed op en loopt ermee weg. Wanneer we worden geboren, worden we gedragen, wanneer we ziek zijn worden we gedragen en ook ons gestorven lichaam wordt gedragen. Door je naaste lief te hebben, door samen te lopen met je naaste die jou als eerste

gedragen heeft, kom je bij God. De uitleg is conform Paulus' uitspraak 'Draagt elkanders lasten. Zo leeft u de wet van Christus na.' (Gal. 6,2) Augustinus: 'Pak uw bed op en loop. Door uw naaste lief te hebben zorg voor hem te dragen, bent u op weg. En waar bent u naar op weg? Naar God, de Heer, naar Hem die wij moeten liefhebben met heel ons hart, met heel onze ziel en met heel ons verstand.' (Joh. Tr. 17,9)

Aan het werk op de sabbat

Pas als de man genezen is, vermeldt de evangelist dat het sabbat is. Men roept de genezen man ter verantwoording omdat hij zijn bed draagt. Dat is het verrichten van niet noodzakelijke arbeid. Maar de man geeft als antwoord dat hij die opdracht kreeg, van degene die hem genezen heeft. Hij kent hem niet, want Jezus was in de menigte verdwenen. Later in de tempel maakt Jezus zich aan hem bekend. Ook voor dat detail heeft Augustinus oog wanneer hij uitlegt dat het zien van God stilte vereist, geen rumoer. Wanneer de genezen man de joden vertelt dat Jezus hem genezen heeft, beginnen de joden hem te vervolgen.

Tot slot bekijken we en bespreken we de tekening van Pieter Aerts waarin nog veel te ontdekken valt.

De volledige lezing van Hans van Reisen is eerder gepubliceerd en kan bij hem (hansvanreisen@augustijnsinstituut.nl) worden opgevraagd.

Samenvatting: Ingrid van Neer.

STUDIEDAG

Op zaterdag 23 oktober a.s. organiseert het Augustijns Instituut voor de 20e en laatste keer een reguliere studie- en ontmoetingsdag in samenwerking met het theologisch instituut LUCE van de Tilburg University. Deze dag vindt plaats in het auditorium van het Catharijneconvent, Lange Nieuwstraat 38 in Utrecht. U bent welkom vanaf 10.00 uur; we ronden af om 16.45 uur. De uitnodiging voor deze dag vindt u hieronder. Daarin leest u meer over opzet, inschrijving en deelname. Aanleiding is de nieuwe vertaling *De laatste visvangst: Verhandelingen over het Johannesevangelie [In Iohannis*

euangelium tractatus 55-123]. Over dit boek leest u meer in het tweede item.

Zeven leerlingen waren er aanwezig, toen Jezus hen in het Meer van Tiberias vele grote vissen liet vangen, 153 stuks. Door dat getal zeven verwijzen die leerlingen naar het einde van de tijd. En dat Jezus op de oever stond toen het ochtend werd heeft daar ook mee te maken.

(vgl. Io.eu.tr. 122,6)

De studie- en ontmoetingsdag van het Augustijns Instituut op zaterdag 23 oktober wordt aangeboden aan alle geïnteresseerden in Augustinus en in augustijnse spiritualiteit, en aan allen die belangstelling hebben voor de werkzaamheden op het Augustijns Instituut.

PROGRAMMA *(verkorte weergave)*

10.00 uur aankomst en ontvangst

10.30 opening door drs. Hans van Reisen
(studiesecretaris Augustijns Instituut)

10.45 bijdrage dr. Piet Gerbrandy (Universiteit van Amsterdam):
Verticaal denken: een poging om allegorese te begrijpen.

12.05 bijdrage dr. Sjoerd Mulder (Tilburg University: School of Catholic Theology) *De Augustinus-optie: oude tips voor de huidige kerk, in een postchristelijke samenleving.*

13.00 lunch (boekentafel beschikbaar)

14.00 uur heropening door de dagvoorzitter

14.15 bijdrage prof. dr. Caroline Vander Stichele (TU-SCT)
Augustinus' interpretatie van de verschijningsverhalen in Johannes 20.

15.15 *De laatste visvangst*, boekpresentatie door Hans van Reisen aanbidding eerste exemplaar

15.45 dankwoord en sluiting

16.00 borrel (boekentafel beschikbaar)

17.00 sluiting museum

Schriftelijke aanmelding: vóór 16 oktober a.s.

bij: hansvanreisen@augustijnsinstituut.nl én

door overmaking van de deelnamekosten: € 15,00 per persoon op

IBAN NL 55 INGB 0000 265392 (BIC: INGBNL2A)

t.n.v. Augustijns Instituut o.v.v. ontmoetingsdag 2021

*Tijdens de bijeenkomst zijn de dan geldende coronaregels van kracht.
Zo nodig ontvangen deelnemers daarover bericht na 17 oktober a.s.*

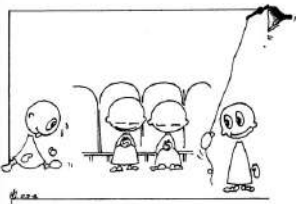
AUGUSTINUS ONDERWEG

'De Duomo van Pavia waar de tombe van Augustinus is'.

Foto's: Jeroen Kwaaitaal

VIERINGEN:

Zondag 10.00 u oecumenische viering

Werkhofgemeenschap

Dinsdag 19.30 u

Meditatieve viering Boskapel

Donderdag 8.15 u

Meditatief morgengebed Lindenholt

AUGUSTIJNSE AGENDA

23 oktober 2021

Augustijns Instituut